УДК 343.3/.7+343.28/.29

Андрій Миколайович Ященко,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків, Україна
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3956-3487>
e-mail: ua.andr.iash@gmail.com

Ященко
Андрій Миколайович

Заходи кримінально-правового реагування на заборони у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту: окремі аспекти нормативної визначеності та практики застосування

Постановка наукової проблеми. Забезпечення охорони суспільних відносин від злочинних посягань у сфері безпеки руху або експлуатації транспорту є одним з основних завдань чинного кримінального законодавства України. Для його здійснення Кримінальний кодекс України (далі – КК) визначає, які суспільно небезпечні діяння у цій сфері є злочинами та, які різні за ступенем своєї суворості покарання й інші примусові або заохочувальні заходи кримінально-правового характеру застосовуються до осіб, котрі їх учинили. Вони знаходять своє змістовне нормативне вираження в регулятивних нормах Загальної частини КК, а деякі з них в дещо змінених формах репрезентовані в нормах-заборах або в нормах його Особливої частини, що ґрунтовані на заохоченні позитивної постримінальної поведінки. Причому вважається, що зовнішнє вираження в санкціях окремих норм-заборон загроз застосування в певних межах різних видів покарань за вчинення передбачених у їх диспозиціях злочинів з позиції пеналізації здійснено законодавцем не зовсім вдало. Це потребує теоретичного осмислення та напрацювання науково обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на вдосконалення конкретного змістовного наповнення санкцій відповідних кримінально-правових норм. Окрім того, опрацювання інформації, отриманої з Єдиного державного реєстру судових рішень, дає підстави для висновку, що під час правозастосування окремих інших заходів кримінально-правового характеру за вчинення злочинних посягань у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту виникає чимало проблемних питань. У зв'язку з цим дослідження проблем протидії кримінально-правовими засобами вчиненню кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту є вкрай актуальним і своєчасним напрямом наукових пошуків.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У теорії кримінального права різні аспекти проблем кримінально-правового впливу на вчинення злочинів у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту висвітлювали С. В. Бабанін, О. О. Балабанов, В. І. Борисов, С. В. Гізімчук, В. С. Гуславський, В. В. Ємельяненко, О. М. Котовенко, Я. В. Матвийчук, В. А. Мисливий, Ю. Ф. Іванов, Є. В. Фесенко, М. І. Хавронюк, С. В. Хилюк, Р. В. Щупаківський та інші. Очевидно, що роботи зазначених учених стали вагомим внеском у дослідження окресленої проблематики. Разом з цим значною мірою вільною зоною наукового пошуку залишається саме проблема державного реагування на заборони у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту в частині нормативної визначеності санкцій окремих кримінально-правових норм, що передбачають кримінальну відпові-

А. М. Ященко

ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕАГУВАННЯ НА ЗАБОРОНИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ

Статтю присвячено дослідженню заходів кримінально-правового реагування на заборони у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту. Зазначено, що провідну роль у державному реагуванні на порушення кримінально-правових заборон у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту відіграє покарання, але не менш важливими є й інші альтернативні покаранню заходи кримінально-правового характеру, що ґрунтуються на примусі (спеціальна конфіскація) або заохоченні (звільнення від кримінальної відповідальності чи звільнення від відбування покарання). Зроблено висновок, що нормативна регламентація загрози застосування окремих каральних заходів кримінально-правового характеру в санкціях статей цього розділу Особливої частини, у яких законодавцем визначена загроза застосування різних видів покарань за вчинення передбачених в їх диспозиціях злочинів, потребує свого уточнення з позиції системного взаємозв'язку з положеннями Загальної частини КК України, а практика застосування спеціальної конфіскації – подальшого поширення й розвитку з огляду на запропоновані рекомендації її розмежування з так званою кримінальною процесуальною конфіскацією як засобу кримінального процесуального примусу. Зокрема зазначено, що таке уточнення може бути здійснено або шляхом додання додаткових покарань, визначених у санкціях ч. 1, 2, 3 ст. 286, ч. 1 ст. 287 КК України, до загального переліку видів покарань із їх окремим змістовним визначенням у відповідних статтях розділу X Загальної частини КК України, або шляхом приведення нормативного визначення в санкціях зазначених статей розділу XI Особливої частини загрози застосування таких додаткових видів покарань у відповідність з чинними положеннями Загальної частини КК України. У зв'язку з цим до

Заходи кримінально-правового реагування на заборони у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту: окремі аспекти нормативної визначеності та практики застосування

дальність за вчинення в їх диспозиціях певних злочинів, а також практики застосування інших заходів кримінально-правового характеру як в межах такої відповідальності, так і поза її межами.

Мета статті. Мета цієї статті полягає в дослідженні заходів кримінально-правового реагування на заборони у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, вивченні судової практики, пов'язаної із застосуванням деяких видів покарань та інших заходів кримінально-правового характеру за вчинення певних злочинів, передбачених розділом XI Особливої частини КК України, і розробленню на цій підставі власних узагальнюючих висновків і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення нормативної визначеності окремих із таких заходів впливу, а також практики їх застосування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним негативним наслідком порушення кримінально-правових заборон у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, до речі, як і будь-якого іншого злочину, передбаченого в Особливій частині КК України, є їх караність, тобто не лише потенційна можливість застосування щодо їх порушників відповідних видів покарань, але також і їх реальне застосування.¹ Аналіз законодавчих приписів розділу XI Особливої частини КК дозволяє стверджувати, що вчинення злочинних посягань у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, тягне загрозу застосування покарання у вигляді штрафу, виправних робіт, конфіскації майна, обмеження волі, арешту, позбавлення волі тощо.

За офіційними статистичними даними у 2019 р. загальна кількість осіб, засуджених за вчинення злочинів, передбачених ст. 276–292 КК, становила 3273 особи, із яких було засуджено до штрафу як основного покарання – 638 осіб, виправних робіт – 3 особи, обмеження волі – 43 особи, арешту – 9 осіб, конфіскації майна – 73 особи, позбавлення волі – 614 осіб.² Тут варто звернути увагу на те, що в санкціях окремих статей цього розділу Особливої частини КК законодавцем нормативно визначені загрози застосування певних видів покарань за вчинення передбачених у їх диспозиціях злочинів, які не входять до законодавчо визначеного переліку видів покарань, встановлених в його Загальній частині, а саме у ст. 51 КК. Так, у санкції ч. 1 і 2 ст. 286 КК передбачена додаткова факультативна, а у санкції ч. 3 цієї статті додаткова обов'язкова загроза застосування покарання у вигляді позбавлення права керувати транспортними засобами на строк до трьох років. Окрім того, у санкції ст. 287 КК нормативно визначена загроза застосування покарання у вигляді позбавлення права обіймати посади, пов'язані з відповідальністю за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, на строк до трьох років або без такого. Разом з тим у ст. 51 КК законодавцем не визначені такі види покарань, а в ст. 52 КК не міститься положення, згідно з яким покарання у вигляді позбавлення права керувати транспортними засобами або у вигляді позбавлення права обіймати посади, пов'язані з відповідальністю за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, могли б застосовуватися як додаткові покарання. Натомість, у ст. 51 КК присутній такий вид покарання, як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Згідно з ч. 3 ст. 52 КК саме цей вид покарання може застосовуватися як основне або як додаткове покарання. Відповідно до ч. 1 і 2 ст. 55 КК як основне покарання воно може бути призначене на строк від двох до п'яти років, а як додаткове – на строк від одного до трьох років, за винятком справ, передбаче-

¹ Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / А. М. Ященко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2019. С. 74.

² Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання за 2019 рік: форма 6 // Судова статистика / Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019 (дата звернення: 01.09.2020).

них Законом України «Про очищення влади», у яких максимальний строк становить п'ять років. Можливо, що саме тому за офіційними статистичними даними у 2019 р. загальна кількість осіб додатково засуджених до позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю за вчинення вказаних злочинів у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту становила нуль осіб.³ Із огляду на чинне нормативне визначення змісту санкцій зазначених заборонних кримінально-правових норм, напевно, ця обставина не зумовлює здивування. Водночас такий стан речей навряд чи заслуговує позитивної оцінки, оскільки до осіб, які вчинили будь-які кримінальні правопорушення, зокрема і зазначені злочини у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, потенційно можуть бути додатково застосовані винятково лише ті види покарань, що закріплені у ст. 51 КК і змістовно визначені у відповідних інших статтях Загальної частини КК (ст. 53–64). У зв'язку з цим вважається, що нормативне визначення в санкціях ст. 286, 287 КК загроз застосування зазначених видів додаткових покарань за вчинення передбачених у їх диспозиціях злочинів, потребує свого уточнення. Таке уточнення може бути здійснено за одним із таких варіантів:

1) покарання у вигляді позбавлення права керувати транспортними засобами або позбавлення права обіймати посади, пов'язані з відповідальністю за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, мають бути додучені до загального переліку видів покарань (ст. 51 КК), із їх окремим змістовним визначенням законодавцем у відповідних статтях розділу X Загальної частини КК;

2) нормативне визначення в санкціях зазначених статей розділу XI Особливої частини загроз застосування таких додаткових видів покарань має бути приведено у відповідність з чинними положеннями Загальної частини КК. У зв'язку з цим: а) у ст. 286 КК: в абзаці другому частини першої і другої слова «з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років або без такого» доцільно замінити словами «з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого»; в абзаці другому частини третьої слова «з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років» необхідно замінити словами «з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років»; б) у ст. 287 КК: в абзаці другому частини першої слова «позбавленням права обіймати посади, пов'язані з відповідальністю за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів, на строк до трьох років або без такого» доцільно замінити словами «з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого».

Варто також зазначити, що зі змісту ст. 289 КК також слідує, що кваліфікований (ч. 2 ст. 289 КК) і особливо кваліфікований (ч. 3 ст. 289 КК) склад цього злочину зумовлює водночас із загрозою застосування покарання у вигляді позбавлення волі на певні строки, ще й загрозу застосування додаткового факультативного покарання у вигляді конфіскації майна. Вітчизняні науковці вже наголошували на тому, що законодавча регламентація цього злочину не позбавлена недоліків, що створюють суттєві невинуватні складнощі не лише для його кваліфікації, але і для індивідуалізації кримінальної відповідальності у випадку вчинення. Зокрема, М. І. Хавронюк зазначає, що санкція ч. 3 ст. 289 КК передбачає як обов'язкове додаткове покарання конфіскацію майна. Однак згідно з ч. 2 ст. 59 КК конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини. Злочин, передбачений ч. 3 ст. 289 КК, хоча і

санкцій ст. 286 і 287 КК України пропонується внести відповідні зміни. Щодо практики застосування спеціальної конфіскації за вчинення злочинів у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, то рекомендовано в питанні її реалізації зважати на те, що спеціальній конфіскації підлягають визначені у п. 1 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 6, 6-1 ч. 9 ст. 100 КПК, п. 2 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 2 ч. 9 ст. 100 КПК, п. 3 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 5 ч. 9 ст. 100 КПК, п. 4 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 1 ч. 9 ст. 100 КПК предмети матеріального світу, що становлять певну майнову цінність, які, зазвичай визнаються речовими доказами в кримінальному провадженні, порушеному за фактом учинення певних злочинів у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту.

Ключові слова: безпека руху та експлуатації транспорту, заходи кримінально-правового характеру, покарання, спеціальна конфіскація, звільнення від кримінальної відповідальності та покарання.

A. Iashchenko

MEASURES OF CRIMINAL JUSTICE RESPONSE TO PROHIBITIONS IN THE FIELD OF TRAFFIC SAFETY AND VEHICLE OPERATION: SOME ASPECTS OF REGULATORY CERTAINTY AND PRACTICE OF USE

The article is devoted to the research of measures of criminal justice response to prohibitions in the field of traffic safety and vehicle operation. It is noted that the primary role in state response to violation of criminal justice prohibitions in the field of traffic safety and vehicle operation is given to punishment, but no less important role is paid to other alternative to prohibition measures of criminal justice nature based on the confiscation (special confiscation) or the encouragement (exemption from criminal responsibility or serving a sentence). It is concluded that the normative regulations of threats of application of certain punitive measures of criminal justice nature in sanctions of the articles of this section of the Special part in which the legislator defines the threat of application of various types of punishment for committing the crimes stipulated in crimes' dispositions, needs

³ Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання за 2019 рік: форма 6 // Судова статистика / Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/r1k_2019 (дата звернення: 01.09.2020).

specification from the point of view of the system interconnection, along with the provisions of the General Part of the Criminal Code of Ukraine, whereas the practice of application of special confiscation its further distribution and development, considering the proposed recommendations of its delimitation with the so called criminal procedural confiscation as means of criminal procedural concussion. In particular, it is noted that such clarification may be implemented either by enforcing additional penalties specified in the sanctions of Part 1, 2, 3 of Article 286, part 1 of Article 287 of the Criminal Code of Ukraine, to the common list of types of punishments, with their separate meaningful definition in the corresponding articles of the section X of the General part of the Criminal Code of Ukraine, or by covering normative definition in sanctions of the specified articles of section XI of the Special part of threats of application of such additional types of punishments according to the existing parts of the Criminal Code of Ukraine. In this regard the sanctions of Article 286 and 287 of the Criminal Code of Ukraine propose to make appropriate changes. As for the practice of applying special confiscation for committing crimes in the field of traffic safety and vehicle operation, it is recommended that the question of its implementation should be based on the fact that the subject of special confiscation may be defined in paragraph 1 of Part 1 of Art. 96-2 of the Criminal Code - items 6, 6-1 part 9 of Art. 100 of the Criminal Procedure Code, paragraph 2, part 1 of Art. 96-2 of the Criminal Code - item 2 part 9 of Art. 100 of the CPC, paragraph 3, part 1 of Art. 96-2 of the Criminal Code - item 5 part 9 of Art. 100 of the CPC, paragraph 4, part 1 of Art. 96-2 of the Criminal Code - item 1 part 9 of Art. 100 of the CPC items of the material world that possess a certain property value, and are usually considered as physical evidence in criminal proceedings initiated on the fact of committing certain crimes in the field of traffic safety and vehicle operation.

Key words: traffic safety and vehicle operation, measures of criminal justice response, punishment, special confiscation, exemption from criminal responsibility and serving a sentence.

є тяжким, але не є корисливим. У зв'язку з цим очевидно, що зазначене додаткове покарання навряд чи доцільно призначати за вчинення подібних злочинів.⁴ У той же час у 2019 р. за вже наведеними офіційними статистичними даними, зокрема за вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 289 КК, було засуджено 59 осіб, а за вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 289 КК, – 14 осіб.⁵

Висловлюючи своє ставлення до подібної ситуації, зазначимо, що вища судова інстанція корисливим тяжким або особливо тяжким злочинном визнає будь-який зі злочинів, визначених у частинах 4 чи 5 ст. 12 КК, якщо його вчинено із корисливих спонукань. У свою чергу, корисливими спонуканнями зазначена судова інстанція вважає бажання винного одержати внаслідок учинення злочину матеріальні блага для себе або інших осіб, одержати чи зберегти певні майнові права, уникнути матеріальних витрат чи обов'язків або досягти іншої матеріальної вигоди.⁶ Отже, відсутність або присутність у винного бажання одержати матеріальні блага для себе або інших осіб унаслідок вчинення злочину, передбаченого ч. 2 або 3 ст. 289 КК, є свідченням того, що зазначені види злочинів є або корисливими, або, навпаки, є некорисливими. У зв'язку з цим не можна повністю погодитися з цитованим вище М. І. Хавронюком у тому, що безпосередньо ці злочини є завжди некорисливими. Вища судова інстанція зазначає, що у випадках, коли загроза застосування конфіскації майна за вчинення певного злочинного посягання передбачена в санкції статті як факультативне, або, навіть як обов'язкове додаткове покарання, воно не застосовується, якщо вчинення злочинних дій не зумовлювалося корисливим мотивом.⁷ Зазначене також чітко проілюстровано і в окремих рішеннях судів загальної⁸ й апеляційної інстанцій.⁹

Водночас із наведеними вище покараннями, що потенційно можуть бути застосовані до порушників заборон у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, юридичним наслідком учинення транспортних злочинів може бути застосування до порушників кримінально-правових заборон у цій сфері альтернативних покаранню інших заходів кримінально-правового характеру, що ґрунтуються на примусі або заохоченні позитивної посткримінальної поведінки особи. Одним із таких інших примусових заходів кримінально-правового характеру є спеціальна конфіскація, загальні положення якої висвітлені у ст. 96-1 і 96-2 КК.

Зазначимо, що за офіційними статистичними даними у 2019 р. спеціальна конфіскація була застосована лише щодо однієї особи, яка вчинила злочин, передбачений ч. 3 ст. 289 КК.¹⁰ Водночас, із огляду на інформацію, отриману з Єдиного державного реєстру судових рішень,

⁴ Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України. Київ : Істина, 2004. С. 214–215.

⁵ Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання за 2019 рік: форма 6 // Судова статистика / Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019 (дата звернення: 01.09.2020).

⁶ Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо призначення покарання // Аналіз судової практики / Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/ogljad_kks_vs.pdf (дата звернення: 01.09.2020).

⁷ Постанова колегії судів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 20.02.2018 по справі № 154/2423/16 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72378219> (дата звернення: 01.09.2020).

⁸ Вирок Глухівського Міськрайонного суду Сумської області від 24.09.2019 по справі № 576/1269/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84475954> (дата звернення: 01.09.2020).

⁹ Постанова Київського апеляційного суду від 18.12.2019 по справі № 758/3773/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86434856> (дата звернення: 01.09.2020).

¹⁰ Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання за 2019 рік: форма 6 // Судова статистика / Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019 (дата звернення: 01.09.2020).

можна дійти висновку, що кількість осіб стосовно яких у 2019 р. був реалізований цей інший захід кримінально-правового характеру за вчинення окремих злочинів у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, становить більшу кількість осіб. Зазначену обставину показово засвідчують такі приклади судової практики. Так, вироком Новопсковського районного суду Луганської області від 20.12.2019 ОСОБА_1 була визнана винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК України. Вишуючи питання про долю речових доказів, а саме – мотоцикла марки «Днепр 11», 1988 р. випуску, який був безпосереднім знаряддям учинення злочину і знаходився на зберіганні на майданчику для тимчасового утримання ТЗ Новопсковського ВП ГУНП в Луганській області, судом було прийнято рішення про його спеціальну конфіскацію у власність держави на підставі ст. 96-1, 96-2 КК України.¹¹ Вироком Тернівського міського суду Дніпропетровської області від 01.11.2019 ОСОБА_1 був визнаний винним у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 ст. 289 і ч. 3 ст. 185 КК України. Зокрема, 21.04.2017 приблизно о 01-00 год. ОСОБА_1, перебуваючи біля гаража № 177, розташованого в гаражному кооперативі «Шахтар 2», з раптово виниклого умислу, спрямованого на незаконне заволодіння транспортним засобом з корисливих мотивів, маючи при собі кувалду, з її допомогою пробив в стіні отвір, через який умисно, незаконно проник до вищезазначеного гаража. У подальшому з метою доведення свого злочинного умислу до кінця, умисно, таємно, повторно, незаконно заволодів мопедом марки «ALPHA-LUX», вартість якого становить 2408 грн. Вишуючи питання про долю речових доказів, а саме кувалди, яка була здана на зберігання до камери схову Тернівського ВП ППВ ГУНП в Дніпропетровській області, судом було прийнято рішення про її конфіскацію в дохід держави.¹² Приблизно так саме було вирішено питання щодо долі речових доказів й у вирокі Лубенського міськрайонного суду Полтавської області від 17.10.2019,¹³ а також у вирокі Ярмолинського районного суду Хмельницької області від 20.06.2019.¹⁴

Наведені приклади із судової практики засвідчують, що спеціальна конфіскація була реалізована судом щодо майна (предмета злочину, засобу чи знаряддя вчинення злочину), яке у встановленому законом порядку було визнано як речові докази в кримінальному провадженні, причому в деяких випадках без посилань на відповідні положення ст. 96-1 і 96-2 КК. У зв'язку з цим, мабуть, саме тому вищенаведені статистичні дані репрезентовані лише одним випадком. Але тут хотілося б звернути увагу на таке. Деякі вітчизняні науковці зазначають – конфіскація майна, що в кримінальному провадженні визнано у встановленому законом порядку як речові докази, має здійснюватися шляхом реалізації так званої кримінальної процесуальної конфіскації, а не спеціальної конфіскації як іншого заходу кримінально-правового характеру. Зокрема, О. В. Єрмак і В. М. Куц зазначають, що кримінальна процесуальна конфіскація (тобто вирішення питання про долю речових доказів) полягає у відібранні предметів матеріального світу, пов'язаних з учиненням кримінального право-

A. Iashchenko

STRAFRECHTLICHE EINGREIFMAßNAHMEN AUF VERBOTE IM VERKEHRSSICHERHEIT- UND FAHRBETRIEBSBEREICH: NORMATIVFESTSTELLUNG UND EINSATZPRAKXIS. EINZELNE ASPEKTE

Der Artikel ist der Untersuchung strafrechtlicher Eingreifmaßnahmen auf Verbote im Verkehrssicherheit- und Fahrbetriebsbereich gewidmet. Es wurde darauf betont, dass Bestrafung eine vorrangige Rolle bei dem staatlichen Eingreifen in Verstöße gegen strafrechtliche Verbote im Verkehrssicherheit- und Fahrbetriebsbereich spielt, aber nicht weniger wichtig sind andere alternative strafrechtliche Maßnahmen, die auf dem Zwang (Spezialkonfiskation) oder der Förderung (Absehen von Maßnahmen der strafrechtlichen Verantwortlichkeit oder Absehen von Verbüßung der Strafe) beruhen. Daraus war zu schließen, dass die normative Reglementierung der Einsatzandrohung bestimmter strafrechtlicher Sühnemaßnahmen in den Sanktionen laut Artikel dieses Abschnitts im Besonderen Teil, in denen der Gesetzgeber die Einsatzandrohung von verschiedenen Strafarten für die Verübung der in ihren Dispositionen vorgesehenen Straftaten bestimmt, aus der Position des Systemzusammenhangs mit Bestimmungen des Allgemeinen Teils des Kriminalgesetzbuchs der Ukraine präzisiert sein muss und die Anwendungspraxis der Spezialkonfiskation als Mittel zum strafprozessualen Zwang im Hinblick auf die vorgeschlagenen Empfehlungen zum Unterschied von der sogenannten strafprozessualen Konfiskation weitere Verbreitung und Entwicklung braucht. Es war insbesondere hingewiesen, solch eine Präzisierung sei vollzuziehen entweder durch Eintragung der in den Sanktionen von Teil 1, 2, 3 des Artikels 286, Teil 1 des Artikels 287 im Kriminalgesetzbuch der Ukraine festgelegten Anschlussstrafen zur Strafbegriffsliste nach deren einzelner inhaltreicher Definition in den entsprechenden Artikeln vom Abschnitt X des Allgemeinen Teils des Kriminalgesetzbuchs der Ukraine, oder wenn die Anpassung normativer Definition in Sanktionen der

¹¹ Вирок Новопсковського районного суду Луганської області від 20.12.2019 р. по справі № 942/2022/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86481306> (дата звернення: 01.09.2020).

¹² Вирок Тернівського міського суду Дніпропетровської області від 01.11.2019 р. по справі № 194/1037/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85345829> (дата звернення: 01.09.2020).

¹³ Вирок Лубенського міськрайонного суду Полтавської області від 17.10.2019 р. по справі № 538/163/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84991371> (дата звернення: 01.09.2020).

¹⁴ Вирок Ярмолинського районного суду Хмельницької області від 20.06.2019 р. по справі № 689/859/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82548682> (дата звернення: 01.09.2020).

angegebenen Artikel vom Abschnitt XI des Besonderen Teils Einsatzandrohung von diesen Anschlussstrafarten mit gesetzkraftigen Bestimmungen laut Allgemeinen Teils des Kriminalgesetzbuchs der Ukraine in Übereinstimmung gebracht werden wird. Darüber hinaus schlägt man vor, an den Sanktionen des Artikels 286 und 287 des Kriminalgesetzbuchs der Ukraine entsprechende Änderungen vorzunehmen. In Bezug auf die Anwendungspraxis der Spezialkonfiskation für die Tatausführung im Verkehrssicherheits- und Fahrbetriebsbereich wird es empfohlen, bei ihrem Vollziehen zu berücksichtigen, dass die im Punkt 1 des Teils 1 des Artikels 96-2 des Kriminalgesetzbuchs – im Punkt 6, 6-1 des Teils 9 des Artikels 100 der Strafgerichtsordnung, Punkt 2 des Teils 1 des Artikels 96-2 des Kriminalgesetzbuchs – Punkt 2 des Teils 9 des Artikels 100 der Strafgerichtsordnung, Punkt 3 des Teils 1 cr. 96-2 des Kriminalgesetzbuchs – Punkt 5 des Teils 9 cr. 100 der Strafgerichtsordnung, Punkt 4 des Teils 1 des Artikels 96-2 des Kriminalgesetzbuchs – Punkt 1 des Teils 9 des Artikels 100 der Strafgerichtsordnung bestimmten Gegenstände der materiellen Welt, die einen bestimmten Vermögenswert darstellen und in der Regel als materielle Beweise im Strafverfahren anerkannt werden, das aufgrund der Begehung bestimmter Straftaten im Bereich der Verkehrssicherheit und des Fahrbetriebs eingeleitet wurde, der speziellen Konfiskation unterliegen.

Schlüsselwörter: Verkehrssicherheit und Fahrbetrieb, strafrechtliche Maßnahmen, Strafe, Spezialkonfiskation, Absehen von Maßnahmen der strafrechtlichen Verantwortlichkeit oder der Strafe.

A. Iashchenko

**MESURES DE RÉPONSE
PÉNALE ET JURIDIQUE
AUX INTERDICTIONS
DANS LE DOMAINE DE
LA SÉCURITÉ DU TRAFIC
ET DES OPÉRATIONS
DE TRANSPORT :
CERTAINS ASPECTS
DE LA DÉFINITION
ET DES PRATIQUES
D'APPLICATION**

L'article est consacré à l'étude des mesures de réponse du droit

порушення і визначених судом відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) як речові докази в кримінальному провадженні, що не становлять цінності або вилучені з цивільного обігу з метою їх подальшого знищення на підставі п. 3, 4, 6-1, 7 ч. 9 ст. 100 КПК.¹⁵ Подібну позицію розділяє і Т. І. Слущька.¹⁶ А К. П. Задоя зазначає, що вирішення питання про долю речових доказів та документів, за винятком випадків, передбачених у п. 3, 6-1 ч. 9 ст. 100 КПК, додатково охоплює: а) вилучення грошей, цінностей та іншого майна, які «...та (або) зберегли на собі сліди...» («фрагмент» речення п. 1 ч. 9 ст. 100 КПК); б) переходу у власність держави грошей, цінностей та іншого майна, що були предметом кримінального правопорушення або іншого суспільно небезпечного діяння, які підлягають поверненню власнику (законному володільцю) («фрагмент» речення п. 5 ч. 9 ст. 100 КПК); в) застосування ч. 9 ст. 100 КПК у випадках, коли особою було вчинено злочин, не передбачений ст. 96-1 КК. Отже, на думку дослідника, будучи специфічним заходом кримінально-процесуального характеру, вирішення питання про долю речових доказів та документів відображено у п. 1, 4, 5, 7 ч. 9 ст. 100 КПК.¹⁷

Коментуючи вищенаведені думки варто зазначити, що їх автори окремо розрізняють предмети спеціальної конфіскації і предмети, що визнані як речові докази в кримінальному провадженні. Із огляду на це зазначимо, що згідно з ч. 1 ст. 98 КПК речовими доказами, доля яких має бути вирішена на підставі ч. 9 ст. 100 КПК, є матеріальні об'єкти, які були знаряддям учинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як докази в кримінальному провадженні, зокрема предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок учинення кримінального правопорушення. В одному з науково-практичних коментарів КПК власне речовими доказами – об'єктами злочинних дій – запропоновано вважати предмети, на які безпосередньо спрямоване злочинне посягання (гроші, цінності, автотранспорт, різні промислові товари тощо).¹⁸

Нам імпонує твердження, згідно з яким загальною ознакою як речі, так і речового доказу є їх матеріальне походження. Проте речі в правовому розумінні відрізняються від інших об'єктів матеріального світу здатністю задовольняти потреби людини, бути об'єктом цивільно-правового обігу, мати споживчі якості. Не можуть бути визнані речами предмети матеріального світу, які не наділені корисними властивостями. Безперечно, що сліди злочину, як матеріальні об'єкти, є речовими доказами. Але також безсумнівним є й те, що вони не мають споживчої цінності й у зв'язку з цим не можуть бути визначені як речі. Отже, кожна річ може бути визнана речовим доказом, якщо має значення для кримінального провадження, але не кожен речовий доказ є річчю.¹⁹

¹⁵ Єрмак О. В., Куц В. М. Конфіскація як засіб кримінально-правового реагування : монографія. Чернівці : Видавець Лозовий В. М., 2018. С. 145–146.

¹⁶ Слущька Т. І. Про окремі питання застосування спеціальної конфіскації у кримінальному провадженні // Протокол. Юридичний інтернет-ресурс. URL: https://protocol.ua/ru/pro_okremi_pitannya_zastosuvannya_spetsialnoi_konfiskatsii_u_kriminalnomu_provadgenii/ (дата звернення: 01.09.2020).

¹⁷ Задоя К. П. Вирішення питання про долю речових доказів та документів за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року як правовий захід, відмінний від спеціальної конфіскації. *Право і громадянське суспільство*. 2013. № 4. С. 103.

¹⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. проф. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. Київ : Юстініан, 2012. С. 266.

¹⁹ Мірошніченко Ю. Кожна річ може бути визнана речовим доказом, але не кожен речовий доказ є річчю / Процесуальні джерела // Закон і бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/15358-kozhna_rich_mozhe_buti_viznana_rechovim_dokazom_ale_ne_kozhe.html (дата звернення 01.09.2020).

У зв'язку з цим речовими доказами у будь-якому кримінальному провадженні, зокрема і щодо кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, можуть бути визнані предмети (речі) матеріального світу, пов'язані з учиненням кримінального правопорушення, які як наділені корисними властивостями і становлять майнову цінність, так і ті, що такими властивостями не володіють, не мають ніякої цінності і (або) вилучені з цивільно-правового обігу. Із огляду на це, а також на вищенаведені доктринальні судження, на нашу думку, доля речових доказів і документів може бути вирішена: 1) шляхом реалізації спеціальної конфіскації на підставі норм матеріального і процесуального права, що їм кореспондують: а) п. 1 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 6, 6-1 ч. 9 ст. 100 КПК; б) п. 2 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 2 ч. 9 ст. 100 КПК; в) п. 3 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 5 ч. 9 ст. 100 КПК; г) п. 4 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 1 ч. 9 ст. 100 КПК; 2) завдяки реалізації так званої кримінальної процесуальної конфіскації як специфічного заходу кримінального процесуального характеру на підставі: а) п. 1 ч. 9 ст. 100 КПК – щодо тих предметів матеріального світу, які зберегли на собі сліди кримінального правопорушення, але не мають ніякої цінності і (або) вилучені з цивільно-правового обігу; б) п. 3 ч. 9 ст. 100 КПК; в) п. 4 ч. 9 ст. 100 КПК; г) ч. 9 ст. 100 КПК у випадку, коли особою було вчинено злочин або суспільно небезпечне діяння за відсутності умов, визначених у ст. 96-1 КК; г) п. 7 ч. 9 ст. 100 КПК. Також слід наголосити, що у випадку, коли власник (законний володілець) не знав і не міг знати про незаконне використання певних предметів матеріального світу, що були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення (фрагмент речення п. 1 ч. 9 ст. 100 КПК), або, коли наявний власник (законний володілець) певних речей, що були предметом кримінального правопорушення чи іншого суспільно небезпечного діяння (фрагмент речення п. 5 ч. 9 ст. 100 КПК), вони не можуть бути конфісковані на підставі зазначених норм кримінального і кримінального процесуального законодавства, оскільки в такому разі повертаються власнику (законному володільцю). У зв'язку з цим будь-яка конфіскація (спеціальна або кримінальна процесуальна) унеможливиється.

Зауважимо також – деякі вітчизняні науковці акцентують увагу на тому, що спеціальна конфіскація може бути застосована не лише щодо речових доказів, але й до предметів матеріального світу, які не визнані у встановленому законом порядку такими доказами. Так, С. О. Ковальчук зазначає, що спеціальна конфіскація може застосовуватися не лише щодо речових доказів, а й до грошових сум, які відповідають вартості використаних або відчужених на момент постановлення судом рішення про спеціальну конфіскацію грошей, цінностей та іншого майна. Інакше кажучи, гроші, цінності та інше майно, на думку вченого, підлягають спеціальній конфіскації незалежно від того, чи є вони речовими доказами в кримінальному провадженні.²⁰ Зазначимо, що у своїх більш ранніх публікаціях ми були категоричнішими в цьому аспекті і зазначали, що спеціальній конфіскації підлягають лише ті гроші, цінності та інше майно, які взагалі не є речовими доказами.²¹ Сьогодні, з огляду на відомі чисельні зміни кримінального і кримінального процесуального законодавства України в частині правового регулювання спеціальної конфіскації, а також на вже сформульовані в цій публікації висновки, раніше висловлену свою позицію ми схильні уточнити і зазначити, що спеціальній конфіскації можуть підлягати предмети матеріального світу, які в установленому

pénal aux interdictions dans le domaine de la sécurité routière et d'exploitation des transports. Il est à noter que le rôle principal dans la réponse de l'Etat aux violations des interdictions du droit pénal dans le domaine de la sécurité routière et des transports est joué par la punition, mais les autres mesures alternatives du droit pénal fondées sur la coercition (confiscation spéciale) ou l'encouragement ne sont pas moins importantes (délivrance de la responsabilité pénale ou libération de la peine). Il est conclu que la réglementation normative des menaces d'application de certaines mesures punitives de nature pénale dans les sanctions des articles de cette section de la partie spéciale dans laquelle le législateur définit la menace d'application de divers types de sanctions pour la commission des délits prévus dans leurs dispositions, doit être précisée à partir de la position du système de corrélation avec les dispositions de la partie générale du Code pénal de l'Ukraine et la pratique de la confiscation spéciale - poursuite de la diffusion et du développement compte tenu des recommandations proposées pour la distinguer de la confiscation dite de procédure pénale en tant que moyen de contrainte procédurale pénale. En particulier, il est à noter que cette clarification peut être effectuée soit en ajoutant des sanctions supplémentaires spécifiées dans les sanctions des parties 1, 2, 3 de l'art. 286, partie 1 de l'art. 287 du Code pénal de l'Ukraine, à la liste générale des types de sanctions avec leur définition significative distincte dans les articles correspondants de la section X de la partie générale du Code pénal de l'Ukraine, ou en introduisant une définition normative dans les sanctions des articles spécifiés de la section XI de la partie spéciale des menaces d'application de ces types de sanctions supplémentaires conformément aux dispositions actuelles de la partie générale du Code pénal de l'Ukraine. A cet égard, les sanctions de l'art. 286 et 287 du Code pénal ukrainien, il est proposé d'apporter les modifications appropriées. En ce qui concerne la pratique consistant à appliquer une confiscation spéciale pour avoir commis des infractions dans le domaine de la sécurité routière et des opérations de transport, il est recommandé de considérer, en ce qui concerne sa mise en œuvre, que la confiscation spéciale est soumise à la définition du paragraphe 1 de la partie 1 de

²⁰ Ковальчук С. О. Забезпечення недоторканості права власності під час застосування спеціальної конфіскації як способу вирішення долі речових доказів. *Право і суспільство*. 2015. № 6-2. С. 191.

²¹ Яценко А. М. Спеціальна конфіскація: деякі аспекти застосування. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 293–294.

l'art. 96-2 du Code pénal - articles 6, 6-1 partie 9 de l'art. 100 code de procédure pénale, paragraphe 2, partie 1 de l'art. 96-2 du Code pénal - point 2 partie 9 de l'art. 100 du code de procédure pénale, paragraphe 3, partie 1 de l'art. 96-2 du Code pénal - point 5 partie 9 de l'art. 100 du code de procédure pénale, paragraphe 4, partie 1 de l'art. 96-2 du Code pénal - point 1 partie 9 de l'art. 100 du CPC, objets du monde matériel qui constituent une certaine valeur foncière, qui sont généralement reconnus comme preuves matérielles dans les procédures pénales engagées sur le fait de commettre certains délits dans le domaine de la sécurité routière et des transports.

Mots-clés: sécurité du trafic et opérations de transport, mesures pénales, sanctions, confiscation spéciale, exonération de la responsabilité pénale et des sanctions.

А. Н. Ященко

МЕРЫ УГОЛОВНО-ПРАВОВОГО РЕАГИРОВАНИЯ НА ЗАПРЕТЫ В СФЕРЕ БЕЗОПАСНОСТИ ДВИЖЕНИЯ И ЭКСПЛУАТАЦИИ ТРАНСПОРТА: ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ НОРМАТИВНОГО ОПРЕДЕЛЕНИЯ И ПРАКТИКИ ПРИМЕНЕНИЯ

Статья посвящена исследованию мер уголовно-правового реагирования на запреты в сфере безопасности движения и эксплуатации транспорта. Отмечено, что первостепенная роль в государственном реагировании на нарушения уголовно-правовых запретов в сфере безопасности движения и эксплуатации транспорта отводится наказанию, но не менее важную роль занимают и другие альтернативные наказания меры уголовно-правового характера, основанные на принуждении (специальная конфискация) или поощрении (освобождение от уголовной ответственности или отбывания наказания). Сделан вывод, что нормативная регламентация угроз применения отдельных карательных мер уголовно-правового характера в санкциях статей этого раздела Особенной части, в которых законодателем определена угроза применения различных видов наказаний за совершение предусмотренных в их диспозициях преступлений, требует своего уточнения с точки зрения системной взаи-

законом порядку визнані речовими доказами або, з будь-яких причин, такими доказами не є. Тут йдеться не лише про випадки, коли спеціальній конфіскації підлягають грошові суми, що відповідають вартості використаних або відчужених на момент постановлення судом рішення про спеціальну конфіскацію грошей, цінностей та іншого майна (ч. 2 ст. 96-2 КК), але і про випадки, передбачені у п. 1 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 6, 6-1 ч. 9 ст. 100 КПК, п. 2 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 2 ч. 9 ст. 100 КПК, п. 3 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 5 ч. 9 ст. 100 КПК, п. 4 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 1 ч. 9 ст. 100 КПК.

Отже, доходимо висновку, що спеціальній конфіскації підлягають визначені у п. 1–4 ч. 1 ст. 96-2 КК предмети матеріального світу, що становлять майнову цінність і можуть бути звернуті в дохід держави і, водночас, є речовими доказами, або предмети матеріального світу, які з будь-яких причин такими доказами в кримінальному провадженні не визнані. Із огляду на проблематику нашого дослідження, спеціальній конфіскації підлягають визначені у п. 1 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 6, 6-1 ч. 9 ст. 100 КПК, п. 2 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 2 ч. 9 ст. 100 КПК, п. 3 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 5 ч. 9 ст. 100 КПК, п. 4 ч. 1 ст. 96-2 КК – п. 1 ч. 9 ст. 100 КПК предмети матеріального світу, що становлять певну майнову цінність і можуть бути звернуті в дохід держави, які як правило визнаються речовими доказами в кримінальному провадженні, порушеному за фактом вчинення тих злочинів у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, за які в санкціях статей передбачена загроза застосування основного покарання у вигляді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само будь-якого з інших злочинних діянь, але тих, перелік яких встановлений у ч. 1 ст. 96-1 КК. У свою чергу, реалізація так званої кримінальної процесуальної конфіскації у випадках учинення зазначених транспортних злочинів може бути здійснена на підставі: а) п. 1 ч. 9 ст. 100 КПК – щодо тих предметів матеріального світу, які зберегли на собі сліди кримінального правопорушення, але не мають ніякої цінності і (або) вилучені з цивільно-правового обігу; б) п. 3 ч. 9 ст. 100 КПК; в) п. 4 ч. 9 ст. 100 КПК; г) ч. 9 ст. 100 КПК у випадку, коли особою було вчинено злочин або суспільно небезпечне діяння за відсутності умов, визначених у ст. 96-1 КК; г) п. 7 ч. 9 ст. 100 КПК. Уважається, що зазначене доктринальне положення може стати певним орієнтиром під час вирішення питання про практичну реалізацію спеціальної конфіскації. Проілюструємо його таким прикладом судової практики. Так, вироком Новопокровського районного суду Луганської області від 16.01.2020 неповнолітнього ОСОБА_2, неповнолітнього ОСОБА_4 визнано винним у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 289 і ч. 3 ст. 175 КК України, із призначенням їм відповідних покарань. Під час вирішення питання про долю речових доказів, а саме – автомобіля марки ВАЗ 21061, зеленого кольору, і автомобіля марки FORD TRANSIT, білого кольору, які знаходилися на зберіганні у власників ОСОБА_1, ОСОБА_6, судом було прийнято рішення про їх повернення ОСОБА_1 і ОСОБА_6. Водночас ключі від автомобіля, що зберігалися в кімнаті зберігання речових доказів Новопокровського ВП ГУНП в Луганській області (випадково знайдені одним із обвинувачених і використані для приведення до руху автомобіля марки ВАЗ 21061), були судом конфісковані у власність держави на підставі ст. 96-1, 96-2 КК України.²² У даному випадку рішення про їх конфіскацію на підставі ст. 96-1 і 96-2 КК видається сумнівним, оскільки навряд чи випадково знайдені від автомобіля ключі становлять будь-яку цінність і можуть бути повернуті власнику, навіть за умови винагороди. Зазвичай будь-який власник автомобіля має дублікат таких ключів. Окрім того, навіть за відсутності та-

²² Вирок Новопокровського районного суду Луганської області від 16.01.2020 р. по справі № 420/1296/19 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86980919> (дата звернення: 01.09.2020).

кого дублікату останній зробить усе необхідне для поновлення наявного «неприємного становища», пов'язаного із втратою ключів. У зв'язку з цим вважається, що доля цього виду речових доказів мала б бути вирішена завдяки реалізації так званої кримінальної процесуальної конфіскації, наприклад, на підставі приписів п. 4 ч. 9 ст. 100 КПК.

Щодо наслідків учинення злочинів у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, що ґрунтуються на заохоченні позитивної постримінальної поведінки особи, то такі наслідки, зокрема, відображено у ч. 4 ст. 289 КК і, у разі їх застосування, можуть призвести не до покарання особи, а, навпаки, до звільнення її від кримінальної відповідальності. Окрім того, одним із таких наслідків є також звільнення особи від відбування покарання з випробуванням. Однак їх більш детальний аналіз стане предметом наших подальших наукових досліджень.

Висновки. Підбиваючи підсумок, зазначимо, що державне реагування на порушення кримінально-правових заборон у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту здійснюється завдяки реалізації низки різних за своєю природою і ступенем суворості заходів кримінально-правового характеру. Пріоритетну роль у такому реагуванні відіграє покарання, але не менш важливими є й інші альтернативні покаранню заходи кримінально-правового характеру, що ґрунтуються на примусі або заохоченні. Нормативне визначення загроз застосування окремих каральних заходів кримінально-правового характеру в санкціях статей цього розділу Особливої частини, у яких законодавцем визначена загроза застосування різних видів покарань за вчинення передбачених в їх диспозиціях злочинів, потребує свого уточнення з позиції системного взаємозв'язку з положеннями Загальної частини КК України, а практика застосування окремих примусових заходів кримінально-правового впливу, зокрема спеціальної конфіскації – подальшого поширення й розвитку з огляду на запропоновані рекомендації її розмежування з так званою кримінальною процесуальною конфіскацією як засобу кримінального процесуального примусу.

References

- Khavronyuk, M.I. (2004) Dovidnyk z Osoblyvoyi chastyny Kryminalnoho kodeksu Ukrainy. Kyiv : Istyna. S. 214–215 [in Ukrainian].
- Kovalchuk, S.O. (2015) Zabezpechennya nedotorkanosti prava vlasnosti pid chas zastosuvannya spetsialnoyi konfiskatsiyi yak sposobu vyrishennya doli rechovykh dokaziv. Pravo i suspilstvo. № 6-2 [in Ukrainian].
- Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: navch. posib. / Yashchenko, A.M. & Kharchenko, V.B. & Zhytnyy, O.O. / za zah. red. O. M. Lytvynova. Kharkiv: Pravo, 2019 [in Ukrainian].
- Kryminalnyy protsesualnyy kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyy komentar / Za zah. red. prof. Honcharenka, V.H. & Nora, V.T. & Shumyla, M. YE. Kyiv : Yustinian, 2012 [in Ukrainian].
- Miroshnychenko, YU. Kozhna rich mozhe buty vyznana rechovym dokazom, ale ne kozhen rechovyy dokaz ye richchyu / Protseualni dzherela // Zakon i biznes. URL: https://zib.com.ua/ua/15358-kozhna_rich_mozhe_buti_vyznana_rechovim_dokazom_ale_ne_kozhe.html (data zvernennya 01.09.2020) [in Ukrainian].
- Ohlyad sudovoyi praktyky Kasatsiynoho kryminalnoho sudu u skladі Verkhovnoho Sudu shchodo pryznachennya pokarannya // Analiz sudovoyi praktyky / Verkhovnyy Sud. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/ogljad_kks_vs.pdf (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].
- Postanova kolehiyi suddiv Pershoyi sudovoyi palaty Kasatsiynoho kryminalnoho sudu vid 20.02.2018 po spravi № 154/2423/16 // Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen : ofits. sayt. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72378219> (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

мосьязи с положениями Общей части УК Украины, а практика применения специальной конфискации – своего дальнейшего распространения и развития, с учетом предложенных рекомендаций ее разграничения с так называемой уголовной процессуальной конфискацией как средства уголовно-процессуального принуждения. В частности отмечено, что такое уточнение может быть осуществлено либо путем включения дополнительных наказаний, указанных в санкциях ч. 1, 2, 3 ст. 286, ч. 1 ст. 287 УК Украины, в общий перечень видов наказаний, с их отдельным содержанием определенным в соответствующих статьях раздела X Общей части УК Украины, или путем приведения нормативного определения в санкциях указанных статей раздела XI Особенной части угроз применения таких дополнительных видов наказаний в соответствие с действующими положениями Общей части УК Украины. В этой связи, в санкциях ст. 286 и 287 УК Украины предлагается внести соответствующие изменения. Что касается практики применения специальной конфискации за совершение преступлений в сфере безопасности движения и эксплуатации транспорта, то рекомендуется в вопросе ее реализации руководствоваться тем, что специальной конфискации подлежат указанные в п. 1 ч. 1 ст. 96-2 УК – п. 6, 6-1 ч. 9 ст. 100 УПК, п. 2 ч. 1 ст. 96-2 УК – п. 2 ч. 9 ст. 100 УПК, п. 3 ч. 1 ст. 96-2 УК – п. 5 ч. 9 ст. 100 УПК, п. 4 ч. 1 ст. 96-2 УК – п. 1 ч. 9 ст. 100 УПК предметы материального мира, представляющие определенную имущественную ценность, которые, как правило, признаются вещественными доказательствами в уголовном производстве, возбужденном по факту совершения определенных преступлений в сфере безопасности движения и эксплуатации транспорта.

Ключевые слова: безопасность движения и эксплуатации транспорта, меры уголовно-правового характера, наказание, специальная конфискация, освобождение от уголовной ответственности и наказания.

Postanova Kyivskoho apelyatsiynoho sudu vid 18.12.2019 po spravi № 758/3773/17 // Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen: ofits. sayt. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86434856> (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

Slutska, T. I. Pro okremi pytannya zastosuvannya spetsialnoyi konfiskatsiyi u kryminalnomu provadzhenni // Protokol. Yurydychnyy internet-resurs. URL: https://protocol.ua/ru/pro_okremi_pitannya_zastosuvannya_spetsialnoi_konfiskatsii_u_kryminalnomu_provadzhenni/ (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

Vyrok Hlukhivskoho miskrayonnoho sudu Sumskoyi oblasti vid 24.09.2019 po spravi № 576/1269/19 // Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen : ofits. sayt. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84475954> (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

Vyrok Lubenskoho miskrayonnoho sudu Poltavskoyi oblasti vid 17.10.2019 r. po spravi № 538/163/19 // Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen: ofits. sayt. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84991371> (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

Vyrok Novopetrovskoho rayonnoho sudu Luhanskoyi oblasti vid 16.01.2020 r. po spravi № 420/1296/19 // Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen: ofits. sayt. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86980919> (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

Vyrok Novopetrovskoho rayonnoho sudu Luhanskoyi oblasti vid 20.12.2019 r. po spravi № 942/2022/19 // Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen: ofits. sayt. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86481306> (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

Vyrok Ternivskoho miskoho sudu Dnipropetrovskoyi oblasti vid 01.11.2019 r. po spravi № 194/1037/19 // Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen: ofits. sayt. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85345829> (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

Vyrok Yarmolynetskoho rayonnoho sudu Khmelnytskoyi oblasti vid 20.06.2019 r. po spravi № 689/859/19 // Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen : ofits. sayt. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82548682> (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

Yashchenko, A. M. (2013) Spetsialna konfiskatsiya: deyaki aspekty zastosuvannya. Chasopys Kyivskoho universytetu prava. № 4. S. 293–294 [in Ukrainian].

Yermak, O.V. & Kuts, V. M. (2018) Konfiskatsiya yak zasib kryminalno-pravovoho reahuvannya : monohrafiya. Chernihiv : Vydavets Lozovyy V. M. S. 145–146 [in Ukrainian].

Zadoya, K.P. (2013) Vyrishennya pytannya pro dolyu rechovykh dokaziv ta dokumentiv za Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy 2012 roku yak pravovyy zakhid, vidminnyy vid spetsialnoyi konfiskatsiyi. Pravo i hromadyanske suspilstvo. № 4 [in Ukrainian].

Zvit pro osib, prytyahnutykh do kryminalnoyi vidpovidalnosti ta vydy kryminalnoho pokarannya za 2019 rik: forma 6 // Sudova statystyka / Sudova vlada Ukrainy. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019 (data zvernennya: 01.09.2020) [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 01.09.2020

Зразок для цитування:

Яценко А. М. Заходи кримінально-правового реагування на заборони у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту: окремі аспекти нормативної визначеності та практики застосування. *Архів кримінології та судових наук* : наук. журнал / Ред. кол.: О. М. Клясов, В. С. Батиргарєєва, Г. О. Спіцина та ін. 2020. № 2. С. 59-68.